

Nærings- og fiskeridepartementet

Vår dato: 16.12.2019
Deres dato: [Deres dato]
Vår referanse: RRL
Deres referanse: [Deres ref]

BNLs synspunkter på rapporten fra virkemiddelgjennomgangen

Byggenæringens Landsforening, BNL, takker for muligheten til å kommentere på rapporten Områdegjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. NHO vil sende høring. BNL viser til denne, men vil med nedenstående innspill gå nærmere innpå forhold som gjelder byggenæringens vurdering av rapporten. BNL er spesielt opptatt av at virkemiddelapparatet blir innrettet slik at det er tilpasset norsk bedriftsstruktur og med målrettet innsats for å nå samfunns mål.

Kort om verdikjeden bygg, anlegg og eiendom (BAE)

Verdikjeden bygg, anlegg og eiendom hadde i 2018 en omsetning på 1120 milliarder kroner og en verdiskaping på 383 milliarder, tilsvarende 15,9 % av den samlede verdiskapingen fra næringslivet norsk økonomi i 2018¹. Dette betyr at BAE-næringen er Norges nest største næring, etter olje og gass målt i verdiskaping. Det er også landets desidert største distriktsnæring.

Verdikjeden består av 93 000 aktive selskaper, hvorav utleie av eiendom utgjør 56 000. Hele 358 000 personer er sysselsatt. Dette utgjør 25 % av sysselsettingen i norsk næringsliv. Næringen består av mange små og mellomstore og noen store virksomheter. De representerer utførende innen bygg og anlegg, rådgivende ingeniører og arkitekter, byggevareindustri, byggevarehandel, utleie av maskiner og utstyr og eiendomsselskaper (utvikling, omsetning, drift og utleie).

BAE-næringen er sentral i gjennomføring av et grønt skifte og utvikling av et bærekraftig samfunn. Ca 15 % av de norske klimagassutslippene er knyttet til aktiviteter i verdikjeden BAE. I tillegg kommer utslipp knyttet til import av varer og tjenester til bygg og anlegg. Hele 40 % av stasjonær energibruk skjer i bygninger. Bygg, anlegg og eiendom er storforbrukere av andre ressurser som arealer, materialer, vann osv. Samtidig er det BAE-næringen som også framover skal bygge rammene rundt alle nordmenns liv.

Forskning og utvikling innen BAE

Ifølge Forskningsrådet er det økende pågang av bedrifter som søker midler til FoU fra BAE-næringen, noe også næringens organisasjoner registrerer. Det er svært stor interesse for spesielt bærekraftig utvikling og digitalisering i næringen og mange ulike prosjekter er i gang.

Innledningen om byggenæringens økonomiske størrelse og betydning er tatt med for å se næringens verdiskaping i Norge opp mot næringen som mottaker av midler fra

¹ Forskningsrapport 2/2019 fra BI; En verdiskapende bygg-, anleggs- og eiendomsnæring (BAE) av Lena E Bygballe, Gjermund Grimsby, Bettina Eileen Engebretsen og Torger Reve.

virkemiddelapparatet. Man kan ganske raskt konstatere at byggenæringens størrelse og betydning for norsk sysselsetting og verdiskaping sammenlignet med andel av forskningsmidler ikke står i forhold til hverandre.

Byggenæringens Landsforening mener det er mange årsaker til dette. Noe av årsaken skyldes nok at næringen består av mange små virksomheter som har lite ressurser og kompetanse til å kjøre prosjekter i egen regi, men vi mener også at virkemiddelapparatet ikke er skreddersydd for den typen virksomheter og aktiviteter som byggenæringen består av.

Aktivitet i næringen er et resultat av en anbudskonkurranse. I utførende sektor er det midlertidig prosjektproduksjon med mange ulike aktører på nye steder hver gang, mens byggevareindustrien har fast industri- og serieproduksjon. Dette gir spesielle utfordringer også for FoU-prosjekter som det må tilrettelegges for både i form og innhold for de arbeidsforhold de ulike bransjene har.

Virkemiddelapparatet mottar sine midler via departementene. De departementene som har interesser og ansvar innen bygg, anlegg og eiendom er av de som legger minst midler i potten til virkemiddelapparatet sett i forhold til ansvar og betydning/størrelse. Mange av næringens bedrifter/bransjer faller også mellom to stoler i sin tilknytning til departementene og står i fare for å komme ut av fokus. Det er ikke egne satsinger mot BAE-næringen i virkemiddelapparatet. Dermed kommer bygg- og anleggsforskning dårligere ut enn eksempelvis olje og gass, sjømat, næringsmidler og andre. En 21-prosess for *forskning* innen BAE, slik andre departementer har kjørt for "sine" næringer har ikke vært kjørt for denne næringen.

De generelle virkemidlene som SkatteFunn og BIA-programmets sektorovergripende virkemidler har truffet byggenæringen bra. Sammen med SFI, FME og Pilot-E har de gitt mange gode prosjekter de senere år. Modellene for deltakelse har vært gode for de større og forskningsintensive bedriftene. Den store mengden bedrifter i næringen uteblir likevel fra søknadsmassen (utenom SkatteFunn). Her kunne en annen innretning av virkemidlene fått en vesentlig betydning.

Offentlige anskaffelser har stor betydning for innovasjon i byggenæringen. Det offentlige kjøper 30-40 % av næringens varer og tjenester og måten anskaffelsen gjøres på kan derfor få stor betydning på en bærekraftig utvikling i Norge. Leverandørutviklingsprogrammet har vist seg å være svært sentralt og et godt virkemiddel for innovasjon i vår næring.

Design, arkitektur og byutvikling er viktig for å løse framtidens utfordringer. DOGA arbeider mellom offentlig sektor, bransjene og privat næringsliv og kommer godt ut av gjennomgangen og foreslås styrket. Også dens internasjonale rolle foreslås videreført.

BNLs kommentarer til gjennomgangen av virkemiddelapparatet

Kommentarene er gitt på bakgrunn av ovennevnte innledning og rapportens forslag.

- BIA-programmet, Skattefunn, FME/SFI-satsningene og Pilot-E bør bestå og ha en uendret plassering i virkemiddelapparatet. Dette er programmer som fungerer godt for byggenæringens større og forskningsinteresserte bedrifter.
- Både Forskningsrådet og Innovasjon Norge mangler gode virkemidler for forskning og utvikling i bransjer med mange små/mindre virksomheter som vil jobbe sammen. Som regel finansierer de kun om enkeltbedrifter står som søker (spesielt Innovasjon Norge).

Det er med andre ord i svært liten grad lagt til rette for prosjekter som kan ha med mange bedrifter som legger ned stor egeninnsats, og der det er behov for midler til prosjektledelse og kjøp av FoU-tjenester. Slike bransjeprosjekter er helt sentrale for å løse felles utfordringer og øke kompetansen innen BAE-næringen mot en bærekraftig utvikling og forbedret produktivitet og konkurranse med utlandet.

Virkemiddelet kan gjerne være *samhandlings-/nettverksmidler*, men det bør være mulig å utnytte eksisterende nettverk som bransjeforeninger og forskningsnettverk i stedet for å bygge opp helt nye organisasjoner. Eksisterende næringsorganisasjoner har store nettverk. De bør kunne være søkere på vegne av virksomhetene som skal delta. Virkemiddelgjennomgangen bør peke på denne utfordringen som gjør at man ikke treffer det næringslivet vi har innen BAE.

- Leverandørutviklingsprogrammet (LUP) bør ikke legges under Innovasjon Norge. Samarbeidet mellom aktørene og det at programmet er tett på næringslivet er vesentlig for å lykkes. Innovasjon Norge, resten av virkemiddelapparatet og Difi bør fortsatt være på eiersiden. Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova må legge til rette for at deltakerne i LUPs prosjekter enkelt kan søke midler til utvikling for å nå målene som settes i LUP-prosjektene. Også her kan det bli aktuelt med midler til fellesprosjekter/bransjeprosjekter i tillegg til enkeltbedriftenes interne prosjekter (nevnt over). Slike virkemidler bør være tilgjengelige.
- Forsknings- og utviklingsmidler knyttet til konkrete, større anskaffelser er en god innretning/virkemiddel rettet mot BAE-næringen og bør være et sentralt virkemiddel i tiden framover. Her pekes spesielt på de store samferdselsprosjektene som er i emning, men også prosjekter innen bygg, vann og avløp etc.
- Virkemiddelapparatet har finansiering fra departementene. Sentrale departementer som burde finansiert innovasjon som fører til mer bærekraftige bygg, veier og annen infrastruktur bruker forholdsvis lite midler på dette gjennom virkemiddelapparatet. NFD bør undersøke hva konsekvensene av dette er for en bærekraftig utvikling innen BAE. Undersøkelsen bør få følger for departementene sine framtidige disponeringer av

forskningsmidler.

- Departementer med hovedansvar for BAE bør sette i gang en 21-prosess for forskning og utvikling innen bygg og anlegg/infrastruktur med Forskningsrådet som fasilitator. Kartlegging av egnet virkemiddelbruk for næringen bør være en del av prosessen.
- Man bør opprettholde et regionapparat, men disse bør kunne være samordnet og i alle fall samlokalisert for virkemiddelapparatet. Byggenæringen er spredt over hele landet som landets største distriktsnæring og trenger lokal bistand spesielt i utviklingsprosjekter.

BNL støtter også en *felles inngangsport* til virkemiddelapparatet for brukerne.

- Virkemiddelgjennomgangen gjelder bare en fjerdedel av DOGAs virksomhet. Vi savner inkludering av hele innovasjonsvirksomheten. DOGA vil kunne løse sitt samfunnsoppdrag godt som et selvstendig virkemiddel for arkitektur, design og byutvikling samt kompetanseutvikling på disse feltene. Dersom statlige virkemidler på disse områdene ble samlet i DOGA kunne man oppnå en god og samordnet effekt.

Vennlig hilsen
Byggenæringens Landsforening

[Navn Navnesen]

